

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Terveydenhoitajakoulutus

Henni Kaiponen
Emma Väistö

SUKUPUOLEN MONINAISUUS JA SEN PUHEEKSI OTTAMINEN
Perehdytys sukupuolen moninaisuudesta ja puheeksioton korteista Siun soten terveydenhoitajille

Kehittämistyö
Huhtikuu 2021



KEHITTÄMISTYÖ
Huhtikuu 2021
Terveydenhoitajakoulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600

Tekijä(t)

Henni Kaiponen, Emma Väistö

Nimeke

Sukupuolen moninaisuus ja sen puheeksi ottaminen – Perehdytys sukupuolen moninaisuudesta ja puheeksioton korteista Siun soten terveydenhoitajille

Toimeksiantaja

Siun sote – Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä

Tiivistelmä

Sukupuolen moninaisuus käsitteenä sisältää sukupuolienemmistöt ja -vähemmistöt. Se käsittää myös erilaiset sukupuolen kokemukset ja tavat ilmaista niitä. Terveydenhoitajan työ edellyttää sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä sekä sukupuolen moninaisuuden huomioimista. Tämä on erityisen tärkeää, kun työskennellään lasten ja nuorten kanssa.

Hoitoalan työntekijät ovat kokeneet ryhmäoppimisen mielekkäänä tapana kouluttautua. Ryhmäopetuksen muotona toimii esimerkiksi case-opetusmenetelmä, joka mahdollistaa uuden tiedon yhdistämisen työelämään ja aiempaan tietoon esimerkkitapausten kautta. Case-opetusmenetelmää hyödynnettiin terveydenhoitajien perehdytyksessä, joka pidettiin tämän kehittämistyön tuotosena.

Tämän kehittämistyön tarkoitus oli tarjota Siun soten terveydenhoitajille perehdytys sukupuolen moninaisuudesta ja sen puheeksiottoon kehitetyistä korteista. Kehittämistyön tavoite oli edistää sukupuolen moninaisuuden puheeksi ottamista viemällä puheeksioton kortit käytännön työhön. Kehittämistyön tehtävä oli pitää perehdytys Siun soten terveydenhoitajille. Perehdytys pidettiin osallistavana luentona, joka sisälsi case-esimerkkejä, joiden avulla puheeksioton kortit käytiin läpi. Perehdytystä pidettiin mielenkiintoisena ja hyödyllisenä.

Työn jatkokehittämiseksi perehdytyksiä voitaisiin pitää eri ammattiryhmille esimerkiksi oppilas-huollossa. Perehdytysmateriaalia ja perehdytyksen sisältöä voitaisiin myös laajentaa. Lisäksi terveydenhoitajan työ- tai odotustilaan voitaisiin luoda posterit, jotka toimisi avoimen ja hyväksyvän ilmapiirin edistäjänä.

Kieli
suomi

Sivuja 17
Liitteet 4
Liitesivumäärä 13

Asiasanat

sukupuolen moninaisuus, terveydenhoitaja, perehdytys, case-opetusmenetelmä



DEVELOPMENT ASSIGNMENT
April 2021
Degree Programme in Public Health Nursing

Tikkarinne 9
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358 13 260 600

Authors
Henni Kaiponen, Emma Väistö

Title
Gender Diversity and How to Bring Up the Topic – Introducing the Subject of Gender Diversity and Discussion Cards to Siun sote Public Health Nurses

Commissioned by Siun Sote – Joint Municipal Authority for North Karelia Social and Health Care Services

Abstract

Gender diversity as a concept includes both gender majorities and minorities. It also encompasses different ways to experience and express one's gender identity. The role of a public health nurse is to enhance the gender equality and recognition of gender diversity. This is particularly important when working with children and adolescents.

According to healthcare employees, group learning is an enjoyable way to educate oneself. Case-based learning is one form of group learning. It uses case examples to combine previous knowledge and work experience to new information. Case-based learning was used to introduce the topic of gender diversity and discussion cards to Siun sote public health nurses.

The purpose of this development assignment was to introduce the topic of gender diversity and discussion cards to Siun sote public health nurses. The aim of this development assignment was to enhance bringing up the topic of gender diversity by introducing the use of discussion cards in practical work. The objective was to organize an orientation session for Siun sote public health nurses. It was held as a participatory lecture and the discussion cards were introduced through case examples. The participants thought that the orientation was interesting and useful.

The development assignment can be further developed by organizing orientation sessions for different occupational groups. The orientation material and its content could be expanded. Furthermore, a poster featuring gender diversity could be created. It could be placed in a public health nurse's office or waiting room to enhance the feeling of open and accepting atmosphere.

Language
Finnish

Pages 17
Appendices 4
Pages of Appendices 13

Keywords
gender diversity, public health nurse, orientation, case-based learning

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Terveydenhoitaja edistämässä sukupuolten välistä tasa-arvoa.....	6
2.1	Sukupuolen moninaisuus.....	6
2.2	Terveydenhoitaja tasa-arvon edistäjänä	7
2.3	Puheeksioton kortit terveydenhoitajan työvälineenä.....	9
3	Opetusmenetelmä	10
3.1	Tapausopetus- eli case-opetusmenetelmä	10
3.2	Case-opetusmenetelmä hoitohenkilöstön perehdyttämisessä.....	11
4	Kehittämistyön tarkoitus, tavoite ja tehtävä	11
5	Kehittämistyön menetelmälliset valinnat	11
5.1	Toimeksiantaja ja toimeksianto	11
5.2	Toiminnallinen kehittämistyö.....	12
5.3	Perehdytyksen suunnittelu ja toteutus	13
5.4	Perehdytyksen arviointi	14
6	Pohdinta.....	16
6.1	Perehdytyksen tarkastelu	16
6.2	Kehittämistyön luotettavuus ja eettisyys	17
6.3	Kehittämistyöprosessin vaiheet	20
6.4	Ammatillinen kasvu	21
6.5	Kehittämistyön hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen	22
	Lähteet.....	24

Liitteet

Liite 1	Puheeksioton kortit
Liite 2	Ohje puheeksioton korttien käyttöön
Liite 3	Perehdytyksen Power Point -esitys
Liite 4	Palaute Padlet-alustalta

1 Johdanto

Sukupuolen moninaisuudella tarkoitetaan erilaisia sukupuolen kokemuksia ja ilmaisutapoja. Se sisältää sekä sukupuolienemmistöt että -vähemmistöt. Sukupuolen moninaisuuden huomioiminen on tärkeää erityisesti lasten ja nuorten parissa työskennellessä. (THL 2020a; Seta 2021.) Terveystenhoitajilla on työnsä puolesta velvollisuus, mutta myös mahdollisuus edistää eri sukupuolten välistä tasa-arvoa työssään (Terveystenhoitolaki 1326/2010; Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986).

Toukokuussa 2020 valmistuneen Siun sotien toimeksiantaman opinnäytetyön ”Sukupuolen moninaisuus ja seksuaaliterveys – puhekesiön kortit yläkouluikäisten kanssa työskenteleville terveystenhoitajille” (Kaiponen & Väistö 2020) jatkokehitykseksi toivottiin perehdytystä Siun sotien terveystenhoitajille. Perehdytyksessä toivottiin käsiteltävän sukupuolen moninaisuutta aiheena sekä esiteltävän puhekesiön kortit ja ohje (liite 1 & 2). Toive perehdytyksestä tuli opinnäytetyön toimeksiantajalta. Koska perehdytys olisi ollut mahdoton toteuttaa opinnäytetyön puitteissa, oli jatkaminen kehittämistyönä luonteva jatkumo. Näin puhekesiön kortit (liite 1) ja sukupuolen moninaisuus aiheena saataisiin tutuksi Siun sotien terveystenhoitajille ja korttien (liite 1) käyttöönotto helpottuisi.

Tämän kehittämistyön tarkoitus on tarjota Siun sotien terveystenhoitajille perehdytys sukupuolen moninaisuudesta ja sen puheeksi ottamiseen kehitetyistä korteista (liite 1). Kehittämistyön tavoite on edistää sukupuolen moninaisuuden puheeksi ottamista viemällä puhekesiön kortit (liite 1) käytännön työhön. Kehittämistyön tehtävä on pitää perehdytys Siun sotien terveystenhoitajille.

Perehdytyksen opetusmenetelmäksi valikoitui case- eli tapausopetus, jota sovellettiin toimimaan etäopetuksessa ja tiiviiksi rajatussa ajassa. Case-opetus antaa oppijalle mahdollisuuden käsitellä opittavaa aihetta aiemman tietonsa ja kokemustensa pohjalta. Se mahdollistaa myös opitun asian liittämisen työelämään esimerkkitapausten kautta. (Leppisaari 2012; Maamot 2021; Kymenlaakson ammattikorkeakoulu 2014, 67; Cumini, Jääskeläinen, Lahtinen 2012, 25.)

2 Terveydenhoitaja edistämässä sukupuolten välistä tasa-arvoa

2.1 Sukupuolen moninaisuus

Sukupuoli voidaan määritellä eri tavoin. Juridisia sukupuolia on Suomessa kaksi ja tämä on nähtävissä jokaisen henkilötunnuksesta. Biologisin perustein sukupuoli määritellään fyysisten ominaisuuksien kuten kromosomien, anatomian ja hormonien perusteella. Sukupuoli voidaan määritellä myös sosiaalisin perustein, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolinormien kautta. Sukupuolinormeilla viitataan sosiaalisesti annettuihin merkityksiin siitä, mikä on naiseutta ja mikä miehuutta. Omaa sukupuoli-identiteettiään voi ilmaista sukupuolinormien kautta, esimerkiksi käyttäytymällä tai pukeutumalla tietylle sukupuolelle tyypillisesti. Sukupuolenilmaisuuksiin vaikuttavat kulttuurisidonnaiset normit ja mielihiteet siitä, mikä on esimerkiksi feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta (THL 2020a; THL 2020b; Seta 2021; Atkinson & Russell 2015.) Sukupuoli-identiteetti on jokaisen henkilökohtainen ja synnynnäinen tunne omasta sukupuolesta. Sukupuoli-identiteetti ei näy välttämättä lainkaan ulospäin ja näin ollen kukaan muu kuin henkilö itse ei voi määritellä toisen sukupuoli-identiteettiä. (American Psychological Association 2015.)

Sukupuolen moninaisuus käsitteenä sisältää sekä sukupuolienemmistöt että -vähemmistöt. Se kuvaa jokaisen kokemusta omasta sukupuolestaan sekä yhteiskunnassa ilmeneviä sukupuolen moninaisia muotoja. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat muun muassa transsukupuoliset, transvestiitit, intersukupuoliset ja muunsukupuoliset. Sukupuolienemmistöön puolestaan kuuluvat puolestaan cis-miehet ja cis-naiset. ”Cis” etuliitteenä tarkoittaa niitä henkilöitä, jotka kokevat kuuluvansa siihen sukupuoleen, johon heidät on syntymässä määritelty. Sana ”cis” tulee latinan kielestä ja on vastakohta sanalle ”trans”. (Trasek 2020; THL 2020b; Kärnä, Uusi-Mäkelä & Mattila 2018.)

Transsukupuolinen ei itsessään ole sukupuoli-identiteetti, vaan termi, joka kuvastaa sitä, ettei henkilö koe olevansa sitä sukupuolta, johon hänet on syntymässä määritelty. Yleensä transihmisen kokee oman sukupuoli-identiteettinsä olevan yksinkertaisesti mies, nainen tai muunsukupuolinen. (Trasek 2020.)

Muunsukupuolinen tarkoittaa henkilöä, joka ei koe olevansa kaksijakoisen mies–nais-sukupuolijaon mukaisesti nainen tai mies. Muunsukupuolinen voi kokea olevansa jotain naiseuden ja miehuuden väliltä tai jotain aivan muuta. Muunsukupuolisuus voi käsittää myös kaikki ei-kaksijakoiseen eli ei-binääriseen sukupuolijakoon kuuluvat sukupuoli-identiteetit. Joku voi identifioitua myös sukupuolettomaksi, jolloin henkilö kokee, ettei hänellä yksiselitteisesti ole sukupuolta. (Trasek 2020; Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus 2020.)

Intersukupuolisuus kuvaa henkilöä, jota ei fyysisten ja biologisten ominaisuuksien kuten sukuelinten, kromosomien ja hormonien perusteella pystytä määrittelemään joko mieheksi tai naiseksi. Toisaalta intersukupuolinen henkilö voi identifioitua eri sukupuoli-identiteetin variaatioin. (Trasek 2020; THL 2020b.)

Transvestisuudesta puhutaan silloin, kun cis-miehellä tai -naisella on ajoittainen tarve ilmaista binäärisen sukupuolijaon mukaan hänelle päinvastaista sukupuolta. Yleensä transvestiitti on kuitenkin tyytyväinen siihen sukupuoleen, joka hänelle on syntymässä määriteltä. (Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus 2020.)

2.2 Terveydenhoitaja tasa-arvon edistäjänä

Koska terveydenhoitajat tekevät työtä ihmisten parissa, on sukupuolen moninaisuuden huomioiminen tärkeä osa heidän työtänsä. Sen merkitys korostuu erityisesti työssä, jota tehdään lasten ja nuorten parissa. Koska puhutaan sukupuolen moninaisuudesta, on tasa-arvoa edistävää työtä tehtävä muidenkin kuin cis-naisten ja cis-miesten välisen ja keskinäisen tasa-arvon edistämiseksi. (THL 2020a.) Terveydenhuoltolain (1326/2010) 16. § puolestaan velvoittaa kouluympäristössä muun muassa terveydenhoitajaa edistämään ja seuraamaan oppilaan hyvinvointia.

Tasa-arvolaki – joksi Lakia naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) kutsutaan – velvoittaa virallisia tahoja suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen sukupuoli-identiteettiin liittyvän syrjinnän ennaltaehkäisyyn. Lisäksi tasa-arvolaki kieltää eri asemaan asettamisen sukupuolen ilmaisun tai sukupuoli-identiteetin perusteella. Tasa-arvon ajamiseksi vaaditaan häirinnän ja syrjinnän tunnistamista sekä näihin puuttumista, sukupuolitietoista

viestintää sekä sukupuolen moninaisuudelle ominaisten käsitteiden omaksumista. (THL 2020a; THL 2020b; THL 2020c; Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.)

Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden hyvinvointiin on syytä kiinnittää en-
tistä enemmän huomiota. Sukupuolivähemmistöjen edustajat kärsivät enemmistöjä use-
ammin psyykkisistä ongelmista, kuten masennuksesta ja ahdistuneisuudesta. Myös itse-
tuhoiset ajatukset ja käyttäytyminen on yleisempää. Esimerkiksi transsukupuolisiksi
identifioivilla henkilöillä masennusta voi esiintyä jopa tuplaten valtaväestöön verrattuna.
Lisäksi sukupuolivähemmistöön kuuluvat henkilöt kohtaavat useammin kiusaamista ja
syrjintää. Tutkimukset ovat osoittaneet, että jo pelkkä sosiaalinen tuki edistää sukupuoli-
vähemmistöön kuuluvien henkilöiden hyvinvointia ja elämänlaatua. Lisäksi on havaittu,
että sukupuolivähemmistöihin kuuluvien psyykkisiä ongelmia voidaan lieventää käyttä-
mällä heistä puhuttaessa heidän itse määrittelemiään nimiä. (Atkinson & Russell 2015;
Davey, Bouman, Arcelus & Meyer 2014; Huttunen, Hirvonen & Kähkönen 2020; Oi-
keusministeriö 2014, 24; Russell, Pollitt, Li & Grossman 2018.)

Sukupuolidysforialla tarkoitetaan psyykkistä epämukavuuden tunnetta, joka syntyy, kun
oma sukupuoli-identiteetti ja biologisen sukupuolen piirteet ovat ristiriidassa keskenään.
Erytisesti murrosiän tuomat fyysiset muutokset lisäävät dysforian tunteita. Sosiaalisen
tuen lisäksi sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset kaipaavat monipuolista tietoa su-
kupuolen moninaisuuteen liittyen, jotta heidän olisi helpompaa ymmärtää ja sanoittaa
omia sukupuoli-identiteettiin liittyviä kokemuksiaan. Oikeiden sanojen ja termien löytä-
minen voi laukaista ahdistuneisuutta, jota sukupuolidysforia luo. (Atkinson & Russell
2015; Huttunen ym. 2020.)

Sukupuolivähemmistöön kuuluvan asiakkaan kanssa asiakassuhteen luominen ja heidän
tunteidensa validoiminen ovat keskiössä. Mikäli terveydenhuollon ammattilaiset ja viran-
omaiset jättävät sukupuolen moninaisuuden huomioimatta, se heikentää sukupuolivä-
hemmistöjen asemaa terveydenhuollon asiakkaina. Ammattilaisten kuuluisi toimia syr-
jinnän ennaltaehkäisemiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi, mutta päinvastoin su-
kupuoli- ja seksuaalivähemmistöt kohtaavat usein negatiivisia asenteita ja haasteita asi-
oidessaan julkisten palveluiden piirissä. Jotta asenteet sukupuoli- ja seksuaalivähemmis-
töjä kohtaan voivat muuttua, se vaatii julkista hyväksyntää ja sen näyttämistä käytännön

toimenpiteinä. (Oikeusministeriö 2014, 26–27; Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986; Atkinson & Russell 2015.)

2.3 Puheeksioton kortit terveydenhoitajan työvälineenä

Puheeksioton kortit (liite 1) luotiin ”Sukupuolen moninaisuus ja seksuaaliterveys – puheeksioton kortit yläkouluikäisten kanssa työskenteleville terveydenhoitajille” -opinnäytetyön tuotoksena. Korteissa (liite 1) on kaksi tasoa, joista ensimmäisellä voidaan avata keskustelua sukupuolesta ja sen moninaisuudesta yleisellä tasolla. Niitä voidaan käyttää kaikkien nuorten kanssa ja näin madaltaa kynnystä puhua sukupuoleen liittyvistä ajatuksista ja huolista sekä normalisoida keskustelua sukupuolen moninaisuudesta. (Kaiponen & Väistö 2020.)

Toisen tason kortit syventyvät sukupuoli-identiteetistä keskusteluun nuoren kanssa. Niiden avulla voidaan keskustella nuoren hyvinvoinnista ja voimavaroista sekä selvittää hänen tuen tarpeitaan sukupuoli-identiteettiin liittyen. Ne myös soveltuvat vaihtoehtoisten itseilmaisumenetelmien löytämiseen nuoren kanssa. (Kaiponen & Väistö 2020.)

Korttien (liite 1) käyttöä varten tehtiin myös ohje (liite 2), johon avattiin korttien käyttötarkoitusta ja tasojen sisältöä terveydenhoitajia varten. Lisäksi ohjeessa (liite 2) on nostettu esille asioita, joita on hyvä huomioida keskusteltaessa nuoren kanssa sukupuolen moninaisuudesta, sukupuoli-identiteetistä sekä omasta ja ympäristön suhteesta siihen. Ohje (liite 2) sisältää myös linkkejä nettisivuille, joista terveydenhoitaja voi halutessaan etsiä lisätietoa sukupuolen moninaisuudesta ja tutustua aiheeseen syvemmin. (Kaiponen & Väistö 2020.)

Seksuaalinen hyvinvointi on tärkeä osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kaikissa asiakaskohtaamisissa täytyy olla mahdollisuus seksuaalisuuden puheeksi ottamiseen. Se voi kuitenkin tuntua haastavalta ja esimerkiksi tungettelevalta. Tällöin on kuitenkin tärkeä muistaa, että asian puheeksi ottaminen voi tuntua myös asiakkaasta haastavalta, jolloin hoitajan esittämä kysymys voikin olla äärimmäisen tärkeä. (THL 2021; Skhole 2019.) Puheeksioton korttien (liite 1) avulla sukupuolen moninaisuus saadaan pilkottua

laajasta ja haastavasta aiheesta pienempiin osiin, jolloin sen käsittely asiakkaan kanssa mahdollisesti helpottuu (Kaiponen & Väistö 2020).

3 Opetusmenetelmä

3.1 Tapausopetus- eli case-opetusmenetelmä

Tapausopetus- eli case-opetusmenetelmä on yksi aktivoivista opetusmenetelmistä. On tutkittu, että oppijat muistavat ja ymmärtävät uuden asian paremmin, kun opetusmenetelmät ovat heitä aktivoivia. Niiden tavoite on saada oppijat osallistumaan toimintaan aktiivisesti, olemaan kriittisiä sekä pohtimaan, miten jokin asia vaikuttaa hänen toimintaansa. (Maamot 2021.)

Case-opetusmenetelmässä oppijat tyypillisesti työskentelevät ryhmissä, joissa heille annetaan ratkaistavaksi esimerkkitapaus eli case. He pyrkivät ratkaisemaan casen aiempien kokemustensa ja tietojensa sekä casen aikana saamiensa lisätietojen avulla. Tällä menetelmällä haastavia tilanteita voidaan harjoitella turvallisessa ympäristössä. (Yale University 2021; Vainiopää, Riipinen, Fagerudd, Lindroos, Bergholm, Mertsola & Sarkola 2008; Honkanen, Pynnönen & Raudasoja 2012.) Terveysalan opinnoissa caset ovat yleensä potilastilanteisiin pohjautuvia (Thistlethwaite, Davies, Ekeocha, Kidd, MacDougall, Matthews, Purkis & Clay 2012).

Case-opetusmenetelmää käytettäessä on tärkeää, että pohdittavat tehtävät ovat autenttisia ja niillä on yhteys tosielämään, esimerkiksi työelämään. Case-opetuksen tavoitteena on, että oppija pystyy soveltamaan oppimaansa käytännössä. Tällä tavoin kyseinen menetelmä tukee työelämälähtöisyyttä. (Leppisaari 2012; Kymenlaakson ammattikorkeakoulu 2014, 67; Cumini, Jääskeläinen, Lahtinen 2012, 25.)

3.2 Case-opetusmenetelmä hoitohenkilöstön perehdyttämisessä

On osoitettu, että terveysalan opetuksessa käytettynä case-opetusmenetelmä lisää kliinistä tietämystä ja taitoa, parantaa ryhmätyöskentelyä, käytännön toimintaa, ongelmanratkaisutaitoja ja hoidon tuloksia. Sen lisäksi, että case-opetusmenetelmä lisää hoitoalan henkilöstön tietoa, se mahdollistaa muutoksia potilaiden/asiakkaiden hoidossa. (McLean 2016; Minghong, Zhibiao, Jingru & Yaping 2019.)

Tehylle tehdyssä sosiaali- ja terveysalan osaamistarveselvityksessä todettiin, että työpaikoilla halutaan oppia ryhmissä, esimerkiksi case-oppimisen avulla. Lisäksi selvitykseen osallistuneet sosiaali- ja terveysalan työntekijät kokivat vuorovaikutusosaamisen tärkeänä osaamistarpeena heidän alallaan. (Coco & Kurtti 2018, 14–15.)

4 Kehittämistyön tarkoitus, tavoite ja tehtävä

Tämän kehittämistyön tarkoitus on tarjota Siun soten terveydenhoitajille perehdytys sukupuolen moninaisuudesta ja sen puheeksiottoon kehitetyistä korteista (liite 1). Kehittämistyön tavoite on edistää sukupuolen moninaisuuden puheeksi ottamista viemällä puheeksioton kortit (liite 1) käytännön työhön. Kehittämistyön tehtävä on pitää perehdytys Siun soten terveydenhoitajille.

5 Kehittämistyön menetelmälliset valinnat

5.1 Toimeksiantaja ja toimeksianto

Tämän kehittämistyön toimeksiantajana on toiminut Siun sote – Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä. Opinnäytetyö, jonka jatkona tämä kehittämistyö on toteutettu, oli saman organisaation toimeksiantama.

Toimeksianto tälle kehittämistyölle syntyi toimeksiantajan halusta tarjota terveydenhoitajilleen lisätietoa sukupuolen moninaisuudesta. Lisäksi toimeksiantaja katsoi hyödylliseksi viedä sukupuolen moninaisuuden puheeksioton kortit (liite 1) käytäntöön perehdytyksen myötä, jolloin kortit tulisivat työntekijöille tutummaksi ja niiden käyttöönotto asiakastyössä mahdollistuisi.

5.2 Toiminnallinen kehittäminen

Kehittämisellä tarkoitetaan tutkimuksen tuloksena ja/tai käytännön kokemuksen kautta saadun tiedon käyttämistä. Sitä käytetään esimerkiksi uusien tuotteiden, prosessien tai menetelmien kehittämiseen tai olemassa olevien olennaiseen parantamiseen. (Tilastokeskus 2021.) Karelia-ammattikorkeakoulussa terveydenhoitajaopintoihin kuuluu sairaanhoitajaopintojen aikana tehtävän opinnäytetyön lisäksi kehittäminen (Karelia-ammattikorkeakoulu 2020, 3).

Ammattikorkeakouluissa toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteina voidaan pitää käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjeistämistä ja järjestämistä käytännön työssä. Tärkeää toiminnallisessa opinnäytetyössä on, että siinä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen tutkimusviestinnällinen raportointi. Lopullinen tuotos on aina jokin konkreettinen tuote, kuten opas, posterit tai tapahtuma. Toiminnallisen opinnäytetyön tulisi olla käytännönläheinen, työelämälähtöinen ja sen tulisi olla toteutettu tutkimuksellisesti sekä osoittaa tekijöiden tiedot ja taidot. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9–10, 51.)

Tämä kehittäminen on toteutettu toiminnallisena ja siinä on noudatettu toiminnallisen opinnäytetyön ohjeita ja periaatteita. Tuotoksena syntyi perehdytys Siun sotien terveydenhoitajille, jossa annettiin tietoa sukupuolen moninaisuudesta sekä esiteltiin puheeksioton kortit (liite 1).

5.3 Perehdytyksen suunnittelu ja toteutus

Perehdytystä sukupuolen moninaisuudesta sekä puheeksioton korteista (liite 1) lähdettiin suunnittelemaan sen jälkeen, kun toive siitä tuli toimeksiantajalta. Perehdytyksen tyyli päätettiin melko nopeasti, sillä siitä haluttiin alusta pitäen informatiivinen, tiivis sekä mahdollisimman osallistava. Toteutustavaksi valittiin osallistava luento yhdistettynä case-tyyliseen opetukseen. Luento-osion tarkoitus oli tarjota tiiviissä muodossa teorian tietoa sukupuolen moninaisuudesta ja siihen liittyvistä ydinkäsitteistä sekä käydä läpi sukupuolen moninaisuuden puheeksioton kortit (liite 1). Case-tapausten avulla puolestaan haluttiin käydä läpi kortit (liite 1) käytännön esimerkein, jolloin perehdytykseen osallistuvat henkilöt saivat kosketuspintaa siihen, kuinka ne ovat tarkoitettu käytettäväksi. Samalla voitaisiin käydä keskustelua siitä, kuinka kortteja (liite 1) voidaan käyttää eri tavoin ja kuinka sukupuolen moninaisuuden puheeksiottoa voitaisiin edistää.

Perehdytyksen sisältöä alettiin suunnitella tammikuussa 2021 ja silloin COVID-19 pandemian tilanne oli sellainen, ettei ollut viisasta ja rajoitusten mukaista suunnitella perehdytystä, joka pidettäisiin kasvatustien samassa tilassa. Näin ollen perehdytyksen sisältö suunniteltiin alusta pitäen niin, että se on toteutettavissa verkossa Microsoft Teamsin välityksellä.

Perehdytys toteutettiin 23. maaliskuuta 2021 ja sen pitämiseen oli annettu aikaa noin tunnin verran. Osallistujia oli paikalla noin 40, joista valtaosa olivat terveydenhoitajia, mutta osallistujien joukossa oli myös muita kouluterveydenhuollon ja neuvolatyön ammattilaisia.

Perehdytystä varten oli tehty Power Point -esitys (liite 3), jossa oli esiteltynä perehdytyksen sisältö sekä lyhyesti teoriaa sukupuolen moninaisuudesta, sen puheeksioton tärkeydestä ja keinoista ottaa sukupuolen moninaisuus huomioon omassa työssä. Lisäksi esittelimme erikseen puheeksioton kortit (liite 1) ja ohjeen (liite 2).

Koska perehdytyksen pitämiselle oli annettu vain tunti aikaa, oli sen sisältö mietittävä mahdollisimman tiiviiksi, mutta informatiiviseksi. Päätimme avata lyhyesti teoriaa, jonka jälkeen esittelimme puheeksioton kortit (liite 1) ja ohjeen (liite 2) niiden käyttöön. Tämän

jälkeen kävimme läpi kaksi case-esimerkkiä, joiden jälkeen kysyimme osallistujilta heidän mielipiteitään siitä, mitä kortteja (liite 1) kyseisessä tapauksessa voitaisiin käyttää. Tarkoituksemme oli herätellä osallistujia miettimään konkreettisia tilanteita, joissa kortteja (liite 1) voisi käyttää hyödyksi.

Palautteen (liite 4) keruuta varten oli tehty Padlet-sivustolle palautealusta, jolle osallistujat saivat halutessaan käydä kirjoittamassa palautetta perehdytyksestä ja sen sisällöstä sekä mielipiteitä puheeksioton kortteista (liite 1) heidän tulevana työvälinaikanaan. Palaute (liite 4) kerättiin täysin anonymisti.

5.4 Perehdytyksen arviointi

Perehdytys oli onnistunut ja sen toteutus sujui annetussa aikarajassa. Aluksi oli tekniikan kanssa haasteita, kun toinen varatuista tietokoneista kaatui, mutta saimme jatkettua toisella perehdytyksen pitoa. Kävimme Power Point -esityksen (liite 3) läpi ripeästi, mutta kiirehtimättä turhaan. Annoimme välillä aikaa myös kysymysten tai kommenttien esittelyyn. Lopuksi oli myös hieman aikaa käydä keskustelua siitä, kuinka kortit (liite 1) saataisiin Siun sotien ammattilaisten käyttöön. Meidän iloksemme huomasimme, että osallistujista moni osoitti kiinnostusta ottaa kortit (liite 1) käyttöönsä heti kun se on mahdollista.

Case-esimerkkejä (liitteessä 3) oli kaksi kappaletta ja ne pyrittiin miettimään toisiinsa nähden hieman erilaisiksi. Esimerkeissä annettiin eri määrä alustavaa tietoa kahden erilaisen nuorten tilanteista. Tilanteet olivat sellaisia, että ne mahdollistivat erilaisten korttien (liite 1) käytön, mikä olikin tavoitteena. Case-esimerkit olivat mielestämme onnistuneita, mutta niistä ei saatu suoraan palautetta osallistujilta. Hedelmällisempää olisi ollut se, että osallistujat olisivat itse saaneet aikaa miettiä mitä kortteja he käyttäisivät ja että he olisivat tuoneet ajatuksiaan esille.

Oma arvio perehdytyksen onnistuneisuudesta on positiivinen. Perehdytykselle olisi ollut mukava saada lisää aikaa, mutta aikamääre huomioon ottaen tärkein sanoma saatiin tuotua esille ja kuulijoiden mielenkiinto heräsi. Oma kokemuksemme on myös se, että ke-

hittymisen puhujana voisi lisätä tällaisten perehdytysten laatua. Vaikkei yleisön/kuulijoiden edessä puhuminen ollutkaan perehdytyksen pitäjille ensimmäisiä kertoja, oli tuntemattoman yleisön edessä puhuminen molemmille melko uutta.

Myös se, että puheeksioton kortit (liite 1) ja ohje (liite 2) olivat itse tehtyjä lisäsi jännitystä, sillä se miten ne vastaanotetaan, oli perehdytyksen pitäjille henkilökohtaisesti tärkeää. Korteista (liite 1) saatu positiivinen palaute oli tämän vuoksi erityisen mukavaa.

Padlet-alustalle jätettyjen palautteiden (liite 4) mukaan kortit (liite 1) ja ohje (liite 2) otetaan mielellään käyttöön. Ne tuntuivat osallistujista hyödyllisiltä. Yksi kommentoijista mainitsi, että tällaisille korteille olisi ollut käyttöä jo aikaisempina ajankohtana. Korttien (liite 1) käyttöönottoa pidettiin myös helppona. Tämä osoittaa sen, että korteilla (liite 1) on todellinen potentiaali olla avuksi sekä terveydenhoitajalle työssään että nuorelle puheyhteyden löytämisessä terveydenhoitajan kanssa.

Myös perehdytystä itsessään pidettiin hyvänä ja sujuvana. Sukupuolen moninaisuus aiheena koettiin tärkeänä, mielenkiintoisena sekä ajankohtaisena. Eräs palautteen jättäjä oli tyytyväinen myös siihen, että aiheeseen oli paneuduttu monipuolisesti. Padlet-alustalle oli jätetty myös kommentti, jossa osoitettiin halukkuutta jakaa kortit (liite 1) käyttöön terveydenhoitajille, mutta myös muille oppilashuollon toimijoille.

Korteista (liite 1) jätettiin myös arvokas kehittämisidea, jonka mukaan kaivattiin avoimia kysymyksiä, jotka päättyisivät ”-ko” tai ”-kö” -tyylillä. Kortit (liite 1) sisältävät toki suljettuja kysymyksiä, mutta niissä on lisäksi avoimia kysymyksiä. Molempia on sisällytetty kortteihin (liite 1) tarkoituksella, sillä oli ajateltu, että myös suljetut kysymykset, jotka eivät vaadi laajempaa vastausta, madaltavat kynnystä jo jonkinlaisen keskusteluyhteyden löytymiselle.

Perehdytyksestä olisi saanut myös kattavamman, jos sen pitämiselle olisi ollut enemmän aikaa. Näin keskustelua sekä osallistavampia harjoitteita olisi voinut olla lisää. Myös teoriapohjaa olisi voitu avata enemmän. Valitettavasti toimeksiantajamme ei voinut antaa perehdytyksellemme enemmän aikaa, sillä se oli osa isomman koulutusiltapäivän kokonaisuutta.

Perehdytyksen pitämisellä saavutettiin kehittämistyölle asetetut tarkoitus, tavoite ja tehtävä. Onnistunut perehdytys saatiin pidettyä ja Siun soten terveydenhoitajat saivat perehdytyksen, jota oli toivottu. Sukupuolen moninaisuuden puheeksi ottaminen voi korttien (liite 1) myötä olla vastaisuudessa helpompaa ja tietoisuus sukupuolen moninaisuudesta voi lisääntyä korttien (liite 1) käyttäjien asiakkaiden keskuudessa.

6 Pohdinta

6.1 Perehdytyksen tarkastelu

Perehdytys sisälsi teoriaopetusta, joka pyrittiin käymään läpi tavalla, joka tuo esille terveydenhoitotyötä tekeville tuttuja tai samaistuttavia tilanteita. Perehdytys sisälsi myös runsaasti esimerkkejä, joita käytiin suullisesti läpi. Teoriatiedon opettamisessa on hyvä hyödyntää oppijoiden aiempaa tietoa sekä käyttää esimerkkejä, joilla on merkitys oppijoille. Myös aiheen pilkkominen pienempiin osiin ja asioiden selkeänä pitäminen on suositeltavaa. Esimerkkien jälkeen voidaan lisätä tietoa. (Victoria University of Wellington 2021.) Tiedon lisäys tapahtui tässä tapauksessa esittelemällä uusi puheeksioton väline (liite 1).

Teoriaopetuksen lisäksi puheeksioton kortit (liite 1) esiteltiin ja niiden käyttöä käytiin läpi case-esimerkkeihin perustuen. Käytännön toiminnan kehittymisessä sekä kliinisen tietotaidon lisääntymisessä on huomattu tapahtuvan positiivisia muutoksia case-opetusmenetelmän vaikutuksesta (McLean 2016). Lisäksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset ovat itse kokeneet ryhmämuotoisen opetuksen esimerkiksi casejen kautta mielekkäänä tapana oppia (Coco & Kurtti 2018, 14–15).

6.2 Kehittämistyön luotettavuus ja eettisyys

Toiminnallisessa kehittämistyössä voidaan soveltaa laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereitä. Niitä ovat esimerkiksi uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys. Tämän kehittämistyön luotettavuutta on arvioitu näiden kriteerien perusteella. (Kylmä & Juvakka 2007, 128–129.)

Tutkimuksen uskottavuudella viitataan tutkimuksen ja sen tulosten uskottavuuteen sekä niiden osoittamiseen. Uskottavuus myös edellyttää, että tulokset ovat kuvattu niin tarkasti ja selkeästi, että lukija voi ymmärtää niiden analyysin ja tutkimuksen vahvuudet sekä rajoitukset. Tutkimuksen uskottavuutta vahvistetaan esimerkiksi keskustelemalla tutkimukseen osallistuneiden kanssa tutkimuksen tuloksista. Näin pystytään arvioimaan tulosten paikkansapitävyyttä. Lisäksi uskottavuutta vahvistavat samaa aihetta tutkivien ihmisten kanssa keskusteleminen tutkimusprosessista ja sen tuloksista. Myös tutkimuksen tekijän pitämä tutkimuspäiväkirja ja riittävän pitkäaikainen perehtyminen aiheeseen lisäävät tutkimuksen uskottavuutta. (Kylmä & Juvakka 2007, 128; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2010, 160.)

Tämän kehittämistyön uskottavuutta vahvistaa se, että tekijät ovat perehtyneet aiheeseen laajasti jo ennen kehittämistyön tekoa muun muassa opinnäytetyöprosessin aikana vuosina 2019–2020. Lisäksi uskottavuutta vahvistavat lähteiden laatu ja määrä, sillä tietoa on etsitty useista lähteistä ja lähteiden laatua on arvioitu kriittisesti koko prosessin ajan. Lähteiden soveltuvuutta kehittämistyöhön on pohdittu myös sen kautta, että ne tulevat sellaiselta tekijältä, joka on merkittävä juuri seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kannalta. Tällaisista esimerkkinä ovat Seta ja Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus. Prosessia on myös seurattu päiväkirjamaisesti sen alusta lähtien ja välissä on tehty arvioita siitä, miten työ on edennyt ja miten työtä jatketaan.

Uskottavuuden näkökulmasta luotettavuutta heikentää se, että puheeksioton kortit (liite 1), jotka ovat kehittämistyön keskiössä, eivät ole olleet käytännön työssä testattavana ja arvioitavana COVID-19 pandemian tilanteen takia. Näin ollen ei voida varmaksi sanoa, ovatko kortit (liite 1) aidosti toimiva väline terveydenhoitajien työssä, mikä voi heikentää välillisesti kehittämistyön uskottavuutta. (Kylmä & Juvakka 2007, 128; Kankkunen &

Vehviläinen-Julkunen 2010, 160.) Puheeksioton korteista (liite 1) on kuitenkin saatu palaute aiemman opinnäytetyöprosessin aikana sekä ammattilaisilta, että toimeksiantajalta. Palaute oli tuolloin ainoastaan positiivista.

Vahvistettavuudella viitataan koko tutkimusprosessiin. Tutkimuksen vahvistettavuus edellyttää, että koko tutkimusprosessi raportoidaan niin tarkasti, että toinen tutkija pystyy seuraamaan tutkimusprosessin kulkua ja myös toistamaan sen. Vahvistettavuuden kriteerissä onkin tarkoituksena kuvata, miten tutkimuksen tekijä on päätenyt tuloksiinsa ja joh-topäätöksiinsä. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Kehittämistyön raportissa on kuvattu prosessi ja sen vaiheet tarkasti.

Refleksiivisyys tarkoittaa tutkijan lähtökohtia tutkimukseen liittyen ja miten hän vaikuttaa aineistoon sekä tutkimuksen prosessiin. Refleksiivisyys siis edellyttää tutkimuksen tekijää olemaan tietoinen lähtökohdistaan. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Kehittämistyön tietoperusta on pidetty objektiivisena, eivätkä tekijöiden mielipiteet siten näy tietoperustassa. Lisäksi työssä on käytetty lähteenä ammattilaisten tuottamaa tutkittua tietoa sekä aihepiirin asiantuntijoiden tuottamaa tietoa. Näiden sopivuutta tutkimukseen on arvioitu tarkasti.

Refleksiivisyyden näkökulmasta kehittämistyön luotettavuutta heikentää se, että työtä on rakennettu tekijöiden itse aiemmin luomiin puheeksioton kortteihin (liite 1), jotka syntyivät opinnäytetyön tuotoksena. Näin ollen tekijät eivät voi olla täysin objektiivisiä tätä työtä tehdessä. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Tämä on kuitenkin pyritty pitämään mielessä kehittämistyöprosessin ajan, jotta tekijöiden subjektiivinen vaikutus työhön saataisiin minimoitua. Kehittämistyöstä ei myöskään saa sellaista vaikutelmaa, että tekijöiden esille tuomat aiempi tuotos tai kokemus olisivat absoluuttinen totuus. Lisäksi opinnäytetyöprosessi, johon työssä viitataan, on ollut tarkoin seurattu, hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen luotu sekä se on ollut ammattilaisten arvioitavana. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene Ry 2020.)

Refleksiivisyyden kautta tarkasteltaessa kehittämistyön luotettavuutta olisi voinut parantaa se, että sopivia opetusmenetelmiä olisi tarkasteltu laajemmin. Tässä kehittämistyössä on päädytty yhteen opetusmenetelmään, joka palvelee tarkoitustaan, mutta sen rinnalla ei ole käsitelty muita mahdollisesti toimivia menetelmiä ja tapoja pitää perehdytystä.

Siirrettävyydellä viitataan tutkimuskontekstiin ja sen tarkkaan kuvaamiseen. Sen avulla voidaan arvioida tulosten siirrettävyyttä muihin vastaaviin tilanteisiin tai erilaisiin tutkimusympäristöihin. Se edellyttää tarpeeksi kuvailtua tietoa esimerkiksi tutkimuksen osallistujista ja ympäristöstä. (Kylmä & Juvakka 2007, 129; Tuomi & Sarajärvi 2018, 162.) Siirrettävyyttä vahvistamaan kehittämistyön raporttiin on kirjattu, kenelle ja miksi työ on tehty, sekä mihin käyttöön se on tarkoitettu.

Eettisyys on tutkimuksen luotettavuuden toinen puoli ja se vaikuttaa myös tutkimuksen laatuun (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149). Hyvä tieteellinen käytäntö on Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohje, jota ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneet noudattamaan. Ammattikorkeakouluilla on eettiseen ja hyvän tieteellisen käytännön mukaiseen opinnäytetyöprosessiin laaditut ohjeet, jotka perustuvat lainsäädäntöön ja kansainvälisiin sekä kansallisiin tutkimuseettisiin suosituksiin, periaatteisiin ja linjauksiin. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene Ry 2020.) Tieteellinen tutkimus on eettistä ja luotettavaa vain, kun se on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön mukaan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Kehittämistyöprosessin aikana on toimittu opinnäytetöiden eettisten ohjeiden ja hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti.

Plagioinnissa, eli luvattomassa lainaamisessa jonkun toisen tuottamaa materiaalia, työtä, tutkimusta, ideoita, tekstiä ja/tai ajatuksia käytetään ja esitetään omanaan ilman tekijän tunnustamista (Mäkinen 2006, 158; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2010, 142). Tarkoituksellinen tai piittaamaton plagiointi on hyvää tieteellistä käytäntöä loukkaavaa toimintaa, joten se tekee tutkimuksesta eettisesti epäluotettavan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012; Tuomi & Sarajärvi 2018, 151).

Koko kehittämistyöprosessin aikana on kiinnitetty huomiota oikeanlaiseen lähteisiin viittaamiseen ja lähdeluetteloon merkitsemiseen. Lisäksi kehittämistyö on toteutettu ja raportoitu hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Tämän kehittämistyön eettisyyttä lisää myös se, että palaute perehdytyksestä kerättiin täysin anonymisti ja palautteen antajille kerrottiin, että heidän palautteitaan hyödynnetään kehittämistyön reflektoinnissa.

Työn eettisyyttä puolestaan heikentää se, että perehdytyksessä käytetty Power Point -esitys (liite 3) sisältää tieteelliseen tutkimukseen ja aiheen asiantuntijoiden luomien lähteiden lisäksi kehittämistyön tekijöiden omia ajatuksia. Tekijät ovat perehtyneet aiheeseen

syvällisesti kehittämistyöprosessin lisäksi jo aikaisemmin opinnäytetyötä tehdessään, joten tietoa ja asiantuntemusta aiheesta on kertynyt. Näin ollen ajatukset ja esimerkit, joita perehdytyksessä käytettiin, osoittavat kuitenkin perehtyneisyyttä aiheeseen. Myös perehdytykseen osallistujille mainittiin, että esimerkit, joita esityksessä (liite 3) on käytetty, pohjautuvat omaan pohdintaan.

6.3 Kehittämistyöprosessin vaiheet

Kehittämistyöprosessi alkoi keväällä 2020, kun toimeksiantajan kanssa sovittiin, että tämä työ tehtäisiin jatkokehittämisenä opinnäytetyölle ”Sukupuolen moninaisuus ja seksuaaliterveys – Puheeksioton kortit yläkouluikäisten kanssa työskenteleville terveydenhoitajille”. Kehittämistyöhön palattiin syksyllä 2020, jolloin työtä alettiin viedä eteenpäin kirjoittamalla työn aihesuunnitelma sekä aloittamalla lähteiden kerääminen teoriaosuutta varten. Myös työn raameja suunniteltiin syksyn mittaan.

Joulukuussa 2020 toimeksiantajan ja asiantuntijaterveydenhoitajan kanssa sovittiin, että kehittämistyön toiminnallinen osuus, eli perehdytys, pidettäisiin maaliskuussa 2021. Alustavasti keskusteltiin siitä, voisiko perehdytys olla kasvokkain esimerkiksi auditorion tyyliässä tilassa, vai joudutaanko käyttämään etävaihtoehtoa COVID-19 pandemian tilanteen vuoksi. Optimistinen vaihtoehto kuitenkin pian osoittautui mahdottomuudeksi. Samalla kysimme, onko toimeksiantajalla tai perehdytykseen osallistuvilla terveydenhoitajilla toiveita siitä, millainen perehdytys olisi sisällöltään. Joulukuussa 2020 alkoi tietoperustan kirjoittaminen samalla, kun tehtiin lisää tiedonhaku lähteitä varten.

Kehittämistyön teoriapohja alkoi valmistua tammi–helmikuussa 2021 ja samaan aikaan alkoi perehdytyksen suunnittelu. Aluksi suunniteltiin perehdytyksen teoriaosion sisältö, jonka jälkeen oli päätettävä opetusmenetelmä. Näiden vaiheiden jälkeen itse perehdytys suunniteltiin alusta loppuun.

Perehdytyksen pitämisen jälkeen jaoimme osallistujille linkin Padlet-alustalle, johon heillä oli mahdollisuus jättää anonymiä palautetta perehdytyksestä. Näin pystyimme saamaan kommentteja itse perehdytyksen onnistumisesta, mutta myös puheeksioton kor-teista (liite 1), jotka eivät olleet suurimmalle osalle osallistujista tuttuja.

Perehdytyksen pitämisen ja palautteen (liite 4) saamisen jälkeen saimme viimeistelyä kehittämistyön raportin, sillä saimme palautteen (liite 4) avulla ja omiin kokemuksiin pohjaten reflektoitua perehdytyksen onnistumista. Samalla mietimme mahdollisia kehittämiskohteita.

6.4 Ammatillinen kasvu

Terveydenhoitajan työnkuvaan voi kuulua asiakkaille tai esimerkiksi oppilasryhmille opituntien pitäminen eri terveyteen liittyvistä aihealueista. Tällaisen perehdytyksen ja sen sisällön luomisen myötä saimme kokemusta tuonkaltaisesta tilanteesta. Lisäksi myös tietynlainen luotto omaan ammatilliseen osaamiseen lisääntyi perehdytyksen pitämisen myötä.

Ammatillista kasvua koettiin myös kollegiaalisen osaamisen lisääntymisenä. Perehdytyksen myötä oli mahdollisuus jakaa omaa tietoa ja osaamista valmistuvina terveydenhoitajina toisille terveydenhoitotyön ammattilaisille. Tällaisen oman osaamisen jakamisen mahdollistuminen koettiin hyvin merkityksellisenä ja tärkeänä valmistuvina terveydenhoitajina.

Terveydenhoitajan työhön kuuluu myös yhteiskunnallinen vaikuttaminen (Terveydenhoitajaliitto 2021). Myös tästä saimme nyt lisäkokemusta, sillä perehdytyksen (liite 3) ja korttien (liite 1) käytäntöön viemisen myötä yhteiskunnallinen vaikuttaminen mahdollistuu.

Sukupuolen moninaisuus aiheena oli tuttu jo ennen kehittämistyötä, mutta sitä tehdessä aiheeseen tuli perehdyttyä yhä enemmän ja hieman eri näkökulmasta. Myös eri opetusmenetelmiä ja niiden toimivuutta oli kehittämistyöprosessin aikana mietittävä. Nämä pohdinnat rikastuttavat myös sillä tapaa, että niistä jää muistijälki tulevaisuutta varten, mikäli tarvitsee miettiä miten eri asiakasryhmiä opettaa tai ohjaa.

6.5 Kehittämistyön hyödynnettävyys ja jatkokehittäminen

Kehittämistyön tuotos eli perehdytys Siun soten terveydenhoitajille todettiin hyödylliseksi. Perehdytysmateriaalia – eli Power Point -esitystä (liite 3) – olisi mahdollista käyttää myös jatkossa, jos aihetta haluaa esitellä uudelle ryhmälle. Materiaalia olisi myös mahdollista laajentaa, mikäli vastaavanlaisen perehdytyksen pitämiseksi olisi enemmän aikaa.

Kehittämistyötä voisi jatkokehittää myös siten, että perehdytyksen korttien käyttöön suuntaisi toiselle ammattiryhmälle. Saamamme palautteen (liite 4) mukaan puheeksioton kortteja (liite 1) voisi jakaa myös muille oppilashuollon työntekijöille. Jos muut oppilashuollon ammattilaiset haluaisivat oman perehdytyksen, voitaisiin perehdytysmateriaalia ja perehdytystä muokata sellaiseksi, että se tukisi heidän oppimistaan paremmin. Perehdytykseen voitaisiin sisällyttää esimerkiksi tilanteita, joita nämä työntekijät todennäköisimmin kohtaisivat työssään.

Puheeksioton kortit (liite 1), joita perehdytyksessä esiteltiin, ovat tarkoitettu muun muassa madaltamaan kynnystä sukupuolen moninaisuudesta keskustelemiselle sekä lisäämään tietoa sukupuolen moninaisuudesta (Kaiponen & Väistö 2020). Jotta puheeksi ottaminen voisi tapahtua vielä matalammalla kynnyksellä, voisi terveydenhoitajan odotustai työtilaan tehdä esimerkiksi posterin. Posterin avulla voisi viestiä terveydenhoitajan asiakkaille siitä, että terveydenhoitaja on valmis kuuntelemaan ja keskustelemaan aiheesta. Se voisi antaa terveydenhoitajasta avoimen kuvan asiakkaille ja näyttää, että terveydenhoitaja on turvallinen henkilö, jolle sukupuolen moninaisuuteen liittyvistä asioista voi keskustella. Näin myös voitaisiin madaltaa haastavasta asiasta puhumisen kynnystä.

Perehdytyksen aikana eräs osallistujista mainitsi, että puheeksioton kortit (liite 1) voitaisiin myös sellaisenaan tulostaa yhtenäiselle paperiarkille, joka voisi itsessään toimia posterina terveydenhoitajan työ- ja/tai odotustilassa. Tuolloin asiakkaat saisivat esimerkiksi vastaanottoa odottaessaan tutustua kortteihin ja pohtia vastauksia niissä oleviin kysymyksiin omassa rauhassa. Pohdinnan jälkeen asiakas voisi mahdollisesti nostaa jonkun kysymyksen itsenäisesti esille terveydenhoitajan vastaanotolla. Korttien (liite 1) näkeminen

esimerkiksi odotustilassa voisi saada myös cis-sukupuoliset asiakkaat miettimään sukupuolen moninaisuutta, vaikkei se heitä välittömästi koskisikaan. Tämä voisi myös lisätä tietoutta sukupuolen moninaisuudesta, jota puheeksioton korteilla (liite 1) myös tavoiteltiin (Kaiponen & Väistö 2020).

Lähteet

- American Psychological Association. 2015. Divisions 16 and 44. Key Terms and Concepts in Understanding Gender Diversity and Sexual Orientation Among Students.
<https://www.apa.org/pi/lgbt/programs/safe-supportive/lgbt/key-terms.pdf>.
 26.12.2020.
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene Ry. 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset.
<http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>. 21.1.2021.
- Atkinson, S. & Russell, D. 2015. Gender Dysphoria. Australian Family Physician. Volume 44. No. 11.
<https://www.racgp.org.au/afp/2015/november/gender-dysphoria/>. 6.1.2021.
- Coco, K. & Kurtti, J. 2018. Osaamistarpeet sosiaali- ja terveysalalla - Tehyläisten näkemyksiä työpaikoilla tarvittavasta osaamisesta. Tehy.
https://www.tehy.fi/fi/system/files/mfiles/julkaisu/2018/2018_b4_osaamistarpeet_sosiaali_ ja_ terveysalalla_id_12932.pdf. 21.3.2021.
- Cumini, A., Jääskeläinen, K. & Lahtinen, K. 2012. Aikuisten kouluttamisen pedagogiset haasteet. Tampereen ammattikorkeakoulu.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/51136/Cumini_Anne_Lahtinen_Kimmo_Jaaskelainen_Kersti.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
 17.3.2021.
- Davey, A., Bouman, W., Arcelus, J. & Meyer, C. 2014. Social Support and Psychological Well-Being in Gender Dysphoria: A Comparison of Patients With Matched Controls. The Journal of Sexual Medicine. Volume 11, Issue 12. Elsevier, John Wiley & Sons.
[https://www.jsm.jsexmed.org/article/S1743-6095\(15\)30632-9/fulltext](https://www.jsm.jsexmed.org/article/S1743-6095(15)30632-9/fulltext).
 6.1.2021.
- Huttunen, A., Hirvonen, N. & Kähkönen, L. Uncomfortable in my own skin – emerging, early-stage identity-related information needs of transgender people. Journal of Documentation. Vol. 76. Issue 3.
<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JD-09-2019-0193/full/html>. 6.1.2021.
- Honkanen, E., Pynnönen, P. & Raudasoja, A. 2012. Onnistunut opetus – Menetelmien kartoitus. Hämeen ammattikorkeakoulu.
<https://ameo.fi/wp-content/uploads/2018/02/Onnistunut-opetus-verkkojulkaisu.pdf>. 5.3.2021.
- Kaiponen, H. & Väistö, E. 2020. Sukupuolen moninaisuus ja seksuaaliterveys - Puhekesiön kortit yläkouluikäisten kanssa työskenteleville terveydenhoitajille. Karelia-ammattikorkeakoulu.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/343590/Kaiponen_Henni_V%c3%a4ist%c3%b6_Emma.pdf?sequence=2&isAllowed=y.
 10.1.2021.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2010. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Karelia-ammattikorkeakoulu. 2020. Opetussuunnitelma – Terveydenhoitaja (AMK).
<https://soleops.karelia.fi/opslitteet/Opintopolku/Terveydenhoitaja.pdf>.
 8.4.2021.

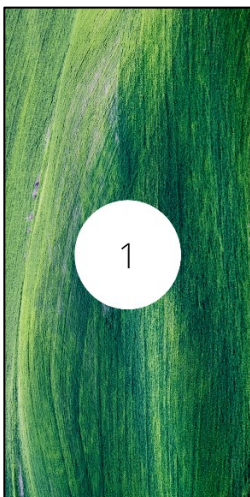
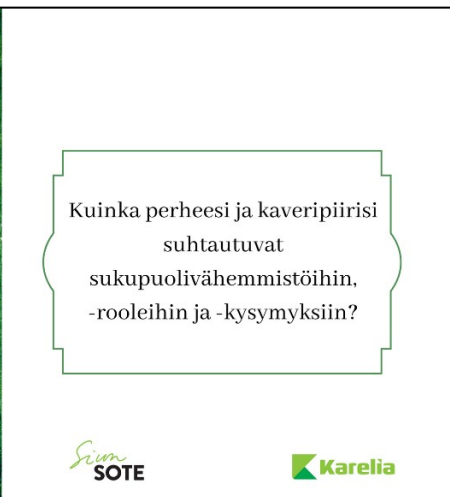
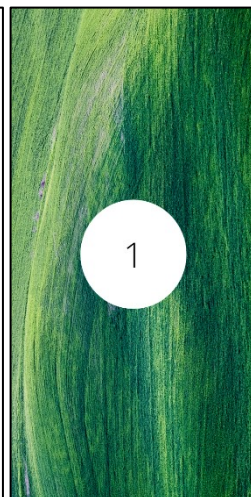





- Kymenlaakson ammattikorkeakoulu 2014. Learning Garden – Pedagogisia kukintoja LCCE-mallin reunamilla.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/83135/Learning+garden+nettiversio.pdf?sequence=1#page=66>. 17.3.2021.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Kärnä, T., Uusi-Mäkelä, N. & Mattila, A. 2018. Sukupuolen moninaisuus - lähestymistapa sukupuoleen muuttumassa? Lääkärilehti.
https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/katsausartikkeli/sukupuolen-moninaisuus-ndash-lahestymistapa-sukupuoleen-muuttumassa/?public=03e1e8ab6640d519c8a09cdc446fff55&utm_source=facebook.
 10.1.2021.
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.
- Leppisaari, I. 2012. Case-oppiminen – Miten käytän caseja pedagogisesti mielekkäällä tavalla verkko-opetuksessa?
<https://slideplayer.fi/slide/11122898/>. 17.3.2021.
- Maamot. 2021. Opetusmenetelmät. Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämisspalvelut.
<https://maamot.fi/opetusmenetelmat/>. 17.3.2021.
- McLean, S. 2016. Case-Based Learning and its Application in Medical and Health-Care Fields: A Review of Worldwide Literature. Sage journals.
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.4137/JMECD.S20377>. 21.3.2021.
- Minghong, B., Zhibiao, Z., Jingru, J. & Yaping, W. 2019. Comparison of case-based learning and traditional method in teaching postgraduate students of medical oncology. Medical Teacher.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/0142159X.2019.1617414>.
 11.4.2021.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.
- Oikeusministeriö. 2014. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien perus- ja ihmisoikeudet Suomessa. Perus- ja ihmisoikeusyhteishenkilöiden verkoston asettama työryhmä. Helsinki.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76543/omso_34_2014seksuaalivahemmistot.pdf?sequence=1.
 6.1.2021.
- Russell, S., Pollitt, A., Li, G. & Grossman, A. 2018. Chosen Name Use is Linked to Reduced Depressive Symptoms, Suicidal Ideation and Behavior among Transgender Youth. National Center for Biotechnology Information.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6165713/>. 5.3.2021.
- Seta. 2021. Sukupuolen moninaisuus.
https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/?gclid=Cj0KCQiAyoeCBhCTARIsA-OfpKxhlWg7NEc6W2A4iZP2rSqdh1IoZ4dx0pL77s-FLTxx2Gup-NGhbq70VcaAm5XEALw_wcB. 5.3.2021.
- Skhole. 2019. 3+1 vinkkiä vaikean asian puheeksi ottamiseen.
<https://www.koulutushoidossa.fi/osaatko-nostaa-voimavarat-esiin/>.
 10.4.2021.
- Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus. 2020. Sukupuolen moninaisuuden sanasto.
<https://sukupuolenosaamiskeskus.fi/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus/sukupuolen-moninaisuuden-sanasto/>. 26.12.2020.
- Terveystieteiden tutkimuskeskus. 2021. Terveystietä on terveyden edistämisen ja hoitotyön asiantuntija.
https://www.terveydenhoitajaliitto.fi/ammatti/terveydenhoitajan_ammatti.
 10.4.2021.

- Terveydenhuoltolaki 1326/2010.
- Thistlethwaite, J., Davies, D., Ekeocha, S., Kidd, J., MacDougall, C., Matthews, P., Purkis, J. & Clay, D. 2012. The effectiveness of case-based learning in health professional education. A BEME systematic review: BEME Guide No. 23. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3109/0142159X.2012.680939>. 21.3.2021.
- THL. 2020a. Sukupuolen moninaisuus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus>. 5.3.2021.
- THL. 2020b. Tasa-arvo sanasto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>. 26.12.2020.
- THL. 2020c. Tasa-arvolaki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/lait-ja-politiikka/tasa-arvolaki>. 26.12.2020.
- THL. 2021. Seksuaalisuus puheeksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/seksuaalisuus-puheeksi>. 10.4.2021.
- Tilastokeskus. 2021. Tutkimus- ja kehittämistoiminta. https://www.stat.fi/meta/kas/t_ktoiminta.html#tab2. 8.4.2021.
- Trasek. 2020. Käsitteitä. <http://trasek.fi/perustietoa/kasitteita/>. 26.12.2020.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>. 21.1.2021.
- Vainiopää, N., Riipinen, A., Fagerudd, J., Lindroos, M., Bergholm, R., Mertsola, J. & Sarkola, T. 2008. Kokemuksia tapausopetuksesta internetin välityksellä. Duodecim. <https://www.duodecimlehti.fi/duo97197>. 5.2.2021.
- Victoria University of Wellington. 2021. Teaching theory. Wellington. Uusi-Seelanti. <https://www.wgtn.ac.nz/learning-teaching/support/approach/steps-to-teaching-success/teaching-theory>. 11.4.2021.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Yale University. 2021. Case-Based Learning. Connecticut. USA. <https://poorvucenter.yale.edu/strategic-resources-digital-publications/strategies-teaching/case-based-learning>. 21.3.2021.

Puheeksioton kortit

Ensimmäisen tason kortit:

	 <p>Millaisena koet sukupuolesi?</p>		 <p>Haluatko keskustella sukupuoleen liittyvistä asioista?</p>
	 		 

	 <p>Kuinka perheesi ja kaveripiirisi suhtautuvat sukupuolivähemmistöihin, -rooleihin ja -kysymyksiin?</p>		 <p>Onko sinulla jotain kysyttävää tai yhdessä selvitettävää sukupuoleen liittyen?</p>
	 		 

	 <p>Oletko lähiaikoina kokenut ahdistuneisuutta tai ärtyneisyyttä sukupuoleen liittyen?</p>		 <p>Mitä tiedät sukupuolen moninaisuudesta/ sukupuolivähemmistöistä?</p>
	 		 

Puheeksioton kortit

	<p data-bbox="416 450 762 667">Koetko sosiaalista painetta olla tietynlainen?</p> <p data-bbox="427 734 751 779"><i>Suum</i> SOTE </p>		<p data-bbox="1118 450 1465 667">Kohdataanko sinut siinä sukupuolessa, kuin haluaisit tulla kohdatuksi?</p> <p data-bbox="1129 734 1453 779"><i>Suum</i> SOTE </p>
---	---	--	---



	<p data-bbox="416 1019 762 1236">Onko sinulla lähipiirisi kautta kokemusta sukupuolen moninaisuudesta?</p> <p data-bbox="427 1303 751 1348"><i>Suum</i> SOTE </p>		<p data-bbox="1118 1019 1465 1236">Huolestuttaako sinua jokin sukupuolestasi?</p> <p data-bbox="1129 1303 1453 1348"><i>Suum</i> SOTE </p>
--	--	---	---

Puheeksioton kortit

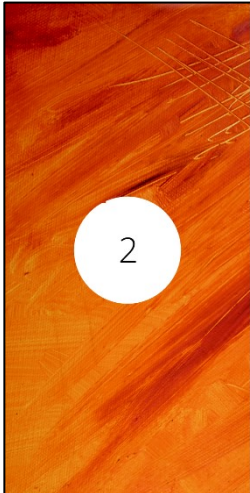

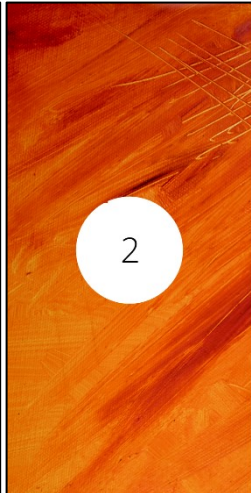

Toisen tason kortit:

	<p data-bbox="422 504 758 728">Koetko, että olen ymmärtänyt sinua oikein?</p> <p data-bbox="427 784 758 840"><i>Saim</i> SOTE </p>		<p data-bbox="1120 504 1455 728">Millaista apua tai tukea haluat minulta?</p> <p data-bbox="1125 784 1455 840"><i>Saim</i> SOTE </p>
---	---	--	---

	<p data-bbox="422 1072 758 1296">Pystytkö ilmaisemaan sukupuoli-identiteettiäsi haluamallasi tavalla?</p> <p data-bbox="427 1355 758 1411"><i>Saim</i> SOTE </p>		<p data-bbox="1120 1072 1455 1296">Milloin olet alkanut miettiä sukupuoli-identiteettiin liittyviä asioita?</p> <p data-bbox="1125 1355 1455 1411"><i>Saim</i> SOTE </p>
--	---	---	---

	<p data-bbox="422 1644 758 1868">Kuinka ilmaiset omaa sukupuoli-identiteettiäsi?</p> <p data-bbox="427 1926 758 1982"><i>Saim</i> SOTE </p>		<p data-bbox="1120 1644 1455 1868">Missä muodossa voisit ilmaista sukupuoli-identiteettiäsi haluamallasi tavalla?</p> <p data-bbox="1125 1926 1455 1982"><i>Saim</i> SOTE </p>
---	--	--	---

Puheeksioton kortit

	<p>Mietitäänkö yhdessä asioita, jotka ovat hyvin ja joista saat voimavaroja?</p> <p><i>Suum</i> SOTE</p> 		<p>Jäädäänkö miettimään aihetta X ja palataan siihen ensi kerralla?</p> <p><i>Suum</i> SOTE</p> 
---	--	--	---

	<p>Haluaisitko ilmaista ajatuksiasi muuten kuin kertomalla niistä nyt? (Esim. kirjoittamalla, piirtämällä, etsimällä sopivan Youtube-videon?)</p> <p><i>Suum</i> SOTE</p> 		<p>Koetko, että sukupuoli-identiteettisi tuo haasteita, jotka vaikuttavat koulunkäyntiisi tai vapaa-aikaasi?</p> <p><i>Suum</i> SOTE</p> 
--	---	---	--

Ohje puheeksioton korttien käyttöön

SUKUPOULEN MONINAISUUS – ohje puheeksioton korttien käyttöön

Näiden korttien tarkoituksena on mahdollistaa sukupuolen moninaisuuden puheeksiottaminen nuoren kanssa. Sukupuolen moninaisuus käsittää sekä sukupuolivähemmistöt että -enemmistöt, joten lähtökohtaisesti kortit sopivat keskustelunaloituksena kaikkien nuorten kanssa käytettäväksi.

Korteissa on kaksi tasoa:

Taso 1: Ensimmäisen tason kortit toimivat keskustelunaloituksena, kun otat sukupuolen moninaisuuden puheeksi. Korttien avulla voit havainnoida ketkä nuorista mahdollisesti tarvitsevat lisää keskusteluapua sukupuoleen liittyviin huoliin tai kysymyksiin. Ensimmäisen tason kortit mahdollistavat myös sen, että voit lisätä tietoa sukupuolen moninaisuudesta nuorten keskuudessa.

Taso 2: Toisen tason kortteihin voidaan siirtyä, kun koet tarpeelliseksi keskustella nuoren kanssa laajemmin sukupuolesta sekä siihen liittyvistä asioista ja huolista. Näiden korttien on tarkoitus syventyä enemmän nuoren kokemuksiin omasta sukupuolesta, sukupuoli-identiteetistä ja sen ilmaisusta. Korttien avulla voidaan selvittää, mitkä asiat nuorta kenties huolestuttavat omassa sukupuolella, keskustella lähimpiin vaikutuksesta ja suhtautumisesta nuoren sukupuoli-identiteettiin ja miettiä sekä löytää yhdessä nuoren kanssa ratkaisuja siihen, miten asian kanssa voidaan edetä.

Kortteja voi käyttää yksitellen, osissa tai kaikkia kerralla tarpeen mukaan. Voit valita mitä korttia/kortteja käsitellään, tai antaa nuorelle mahdollisuuden valita itse.

Nostamalla asian esille, annat nuorelle luvan keskustella asiasta mikäli hänellä on siihen tarvetta. On hyvä kuitenkin kertoa nuorelle, ettei asiasta tarvitse puhua juuri nyt, vaan siitä voidaan keskustella myöhemminkin sellaisella ajalla, mikä nuoresta tuntuu hyvältä. Nykyisin on helppo ottaa yhteyttä myös kouluterveydenhoitajaan esimerkiksi Wilman kautta tai sähköpostitse, joten nuorta voi muistuttaa vaihtoehtoisen yhteydenoton mahdollisuudesta.

Kaikille nuorille on hyvä muistuttaa, että sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvistä asioista keskusteleminen on normaalia. Sukupuoli-identiteetti ei välttämättä näy ollenkaan ulospäin, joten sukupuolen moninaisuudesta keskusteleminen on tärkeää jokaisen kohdalla. Myös keskustelun luottamuksellisuudesta on hyvä muistuttaa.

Ole läsnä nuorelle. Asia voi olla todella arka ja siitä keskusteleminen saattaa etenkin aluksi olla vaikeaa. Voit olla ensimmäinen ihminen, jolle nuori kertoo sukupuoleen liittyvistä huolistaan. Kohdatuksi ja hyväksytyksi tuleminen on nuorelle todella merkittävää

Anna itsellesi lupa olla tietämättä kaikkea. Voit kertoa nuorelle avoimesti, ettet ole tietoinen tietystä asiasta tai joku yksityiskohta ei ole sinulle tuttu. Kummallakaan ei tarvitse olla kaikkia vastauksia valmiina, niitä voidaan etsiä yhdessä myöhemminkin. Korosta, että olet kuitenkin käytettävissä ja nuoren tukena.

Kysy ja keskustele nuoren kanssa, millaista apua juuri hän tarvitsee ja haluaa.

Lue lisää:

<http://trasek.fi/perustietoa/>

<https://seta.fi/>

<https://sukupuolenosaamiskeskus.fi/>



Perehdytyksen Power Point -esitys

Sukupuolen moninaisuus ja sen puheeksi ottaminen

Perehdytys Siun soten terveydenhoitajille
23.3.2021

Kaiponen Henni & Väistö Emma

Sisältö

- Mitä sukupuolen moninaisuus on?
- Kuinka voit edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa työssäsi?
- Sukupuolen moninaisuuden puheeksi ottaminen
- Sukupuolen moninaisuus – puheeksioton kortit
- Caset
- Palaute

Perehdytyksen Power Point -esitys

Sukupuolen moninaisuus

- Sukupuolen moninaisuus käsittää sukupuolienemmistöt sekä –vähemmistöt
- Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat mm.
 - Intersukupuoliset
 - Muunsukupuoliset
 - Sukupuolettomat
 - Transsukupuoliset
 - Transvestiitit
- Sukupuoli voidaan määritellä eri tavoin, esimerkiksi:
 - Juridinen
 - Biologinen
 - Sosiaalinen
- Sukupuoli-identiteetti kuvaa henkilön kokemusta omasta sukupuolesta
 - Sukupuoli-identiteetti on se, jona ihminen tulisi kohdata
 - Sukupuoli-identiteettiä ei aina voi nähdä ulospäin → sukupuolisensitiivisyys korostuu

Sukupuolidysforia

- Psykkinen voimakas epämukavuuden tunne, joka syntyy oman sukupuoli-identiteetin ja biologisen sukupuolen piirteiden ollessa ristiriidassa keskenään
 - Murrosikään liittyvien biologisten muutosten myötä dysforia voi olla erityisen voimakasta
- Sukupuolidysforiasta kärsivät henkilö hyötyy siitä, että hänet kohdataan hänen sukupuoli-identiteettinsä mukaisesti

Perehdytyksen Power Point -esitys

Terveydenhoitaja tasa-arvon edistäjänä

- Luottamuksellisen asiakassuhteen luominen yhä tärkeämpää sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden kanssa
 - Ennaltaehkäisee syrjintää ja edistää yhdenvertaisuutta
- Sukupuolen moninaisuuden huomiotta jättäminen heikentää sukupuolivähemmistöjen asemaa terveydenhuollon asiakkaina
- Edelleenkin sukupuolivähemmistöt kohtaavat enemmän negatiivisia kuin positiivisia asenteita terveydenhuollossa asioidessaan

Terveydenhoitaja tasa-arvon edistäjänä

- Tasa-arvon ajamiseen vaaditaan, että
 - Tunnistetaan häirintä ja syrjintä sekä puututaan niihin
 - Viestintä on sukupuolittietoista
 - Omaksutaan sukupuolen moninaisuudelle ominaisia käsitteitä
 - Ollaan valmiita kehittämään omaa osaamista ja sukupuolittietoista kohtaamista omassa työssä
- Sukpuolivähemmistöihin kuuluvilla on tutkitusti valtaväestöä enemmän psyykkistä oireilua, kuten masennusta, ahdistuneisuutta ja itsetuhoisuutta
 - Nämä heikentävät huomattavasti esimerkiksi nuoren hyvinvointia ja elämänlaatua

Perehdytyksen Power Point -esitys

Tapoja ottaa sukupuolen moninaisuus huomioon käytännön työssä

- Sukupuolineutraalius silloin kuin mahdollista → Sukupuolitietoinen viestintä
- Materiaali terveydenhoitajan tiloissa
- Keskustelu asiakkaiden kanssa sukupuolista
- Valitun nimen käyttäminen
- Tiedon jakaminen
 - Esim. oppitunnit, asiakaskohtaukset
- Ammatillisen auktoriteetin hyödyntäminen tasa-arvon ajamisessa
- Puheeksi ottaminen

Puheeksioton kortit

- Ohje & kortit, jotka jaettu kahteen tasoon
- Taso 1 – vihreät kortit 10 kpl
 - Keskustelunaloitukseen kaikkien kanssa
 - Mahdollistaa tuentarpeen kartoituksen
 - Tiedon lisääminen sukupuolen moninaisuudesta
 - Antaa asiakkaalle kuvan, että olet henkilö, jolle voi tällaisistakin asioista puhua
- Taso 2 – oranssit kortit 10 kpl
 - Mahdollistaa laajemman keskustelun sukupuolen moninaisuudesta sekä siihen liittyvistä mahdollisista kysymyksistä ja huolista
 - Syventyvät enemmän nuoren kokemuksiin sukupuoli-identiteetistä, sen ilmaisusta ja lähipiirin vaikutuksesta näihin

Perehdytyksen Power Point -esitys

Puheeksioton kortit

- Kortteja voi käyttää yksitellen, osissa tai kaikkia kerralla
- Voit valita mitä kortteja käytät tai antaa asiakkaalle mahdollisuuden valita itse korteista sopivan/sopivat ja aloittaa keskustelua niiden pohjalta
- Kortit luotiin yläkouluikäisten kanssa käytettäväksi, mutta mielestämme niitä voi halutessaan soveltaa myös muille asiakasryhmille
- Ohje sisältävät lyhyet kuvaukset korteista sekä muutaman tärkeän huomion nuoren kohtaamiseen, kun kyseessä on sukupuolen moninaisuus
- Ohjeen lopussa on myös muutama linkkivinkki, joiden kautta pääset halutessasi tutustumaan aiheeseen lisää

Case 1

13-vuotias cis-tyttö tulee vastaanotollesi 7lk tarkastukseen. Keskustellessasi hänen kanssaan huomaat, että hänen koulunkäyntinsä sujuu ja hänellä ei ole juuri muitakaan huolenaiheita tällä hetkellä. Keskustelette murrosiästä ja kehityksestä. Tässä huomaat mahdollisuuden ottaa puheeksi myös sukupuoliasiat.

Voit käyttää esimerkiksi seuraavia kortteja tasosta 1:

- Millaisena koet sukupuolesi?
- Haluatko keskustella sukupuoleen liittyvistä asioista
- Huolestuttaako sinua jokin sukupuolestasi?
- Mitä tiedät sukupuolen moninaisuudesta / sukupuolivähemmistöistä?

Perehdytyksen Power Point -esitys

Case 2

Olet keskustellut nuoren kanssa hänen sukupuoli-identiteetistään. Hän on uskaltanut tuoda esille, ettei hän koe kuuluvansa hänelle syntymässä määriteltyyn sukupuoleen. Rohkaiset häntä avaamaan asiaa enemmän, jolloin hän kertoo olevansa transmies.

Voit käyttää esimerkiksi seuraavia kortteja tasosta 2:

- Pystytkö ilmaisemaan sukupuoli-identiteettiäsi haluamallasi tavalla?
- Millaista apua tai tukea haluat minulta?
- Koetko, että olen ymmärtänyt sinua oikein?
- Mietitäänkö yhdessä asioita, jotka ovat hyvin ja joista saat voimavaroja?

Palaute padlet-alustalle

<https://padlet.com/hennikaiponen/svji9ugjgvfibe>

Perehdytyksen Power Point -esitys

Kiitos mielenkiinnostanne!

Tässä esityksessä käytetyt lähteet:

- American Psychological Association. 2015. Divisions 16 and 44. Key Terms and Concepts in Understanding Gender Diversity and Sexual Orientation Among Students. <https://www.apa.org/pi/lgbt/programs/safe-supportive/lgbt-key-terms.pdf>. 22.3.2021.
- Atkinson, S. & Russell, D. 2015. Gender Dysphoria. Australian Family Physician. Volume 44, No. 11.
- Davey, A., Bouman, W., Arceles, J. & Meyer, C. 2014. Social Support and Psychological Well-Being in Gender Dysphoria: A Comparison of Patients With Matched Controls. The Journal of Sexual Medicine. Volume 11, Issue 12. Elsevier, John Wiley & Sons. [https://www.jsmsexmed.org/article/S1743-6095\(15\)30632-9/fulltext](https://www.jsmsexmed.org/article/S1743-6095(15)30632-9/fulltext). 22.3.2021.
- Huttunen, A., Hirvonen, N. & Kähkönen, L. Uncomfortable in my own skin – emerging, early-stage identity-related information needs of transgender people. Journal of Documentation. Vol. 76, Issue 3. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JD-09-2019-0193/full.html>. 22.3.2021.
- Kaiponen, H. & Väistö, E. 2020. Sukupuolen moninaisuus ja seksuaaliterveys - Puhekesioton korit yläkouhikäisten kanssa työskenteleville terveydenhoitajille. Karelia-ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/343590/Kaiponen_Henni_V%ac3%a4st%ac3%b6_Emma.pdf?sequence=2&isAllowed=y. 22.3.2021.
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.
- Oikeusministeriö. 2014. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien perus- ja ihmisoikeudet Suomessa. Perus- ja ihmisoikeusyhteishenkilöiden verkoston asettama työryhmä. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76543/omso_34_2014seksuaalivahemmistot.pdf?sequence=1. 22.3.2021.
- Seta. 2021. Sukupuolen moninaisuus. https://seta.fi/sateenkaarieto/sukupuolen-moninaisuus/?gclid=Ci0KCQIAyoeCBhCTARIsAOfpKxhWg7NEc6W2A4iZP2rSqdh1Ioz4dx0pL77s-FLTx2GupNGhbq70VcaAm5XEALw_wcB. 22.3.2021.
- Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus. 2020. Sukupuolen moninaisuuden sanasto. <https://sukupuolenosaamiskeskus.fi/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus/sukupuolen-moninaisuuden-sanasto/>. 22.3.2021.
- THL. 2020a. Sukupuolen moninaisuus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus>. 22.3.2021.
- THL. 2020b. Tasa-arvo sanasto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>. 22.3.2021.
- THL. 2020c. Tasa-arvolaki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/lat-ja-politiikka/tasa-arvolaki>. 22.3.2021.
- Trasek. 2020. Käsitteitä. <http://trasek.fi/perustietoa/kasitteita/>. 22.3.2021.

Palaute Padlet-alustalta

Palaute perehdytyksestä

Sana vapaa - ruusut ja risut

Hyvä esitys ja tärkeä aihe. Kortit hyvät puheeksioton apuvälineenä terveydenhoitajan työssä.

Lisää kommentti

Sujuva esitys, kortit varmasti hyödylliset terveydenhoitajan työssä. Aihe ajankohtainen.

Lisää kommentti

Otan kortit heti käyttöön, kun saan ne. Kiitos!

Lisää kommentti

Voit lisätä palautteen painamalla plussaa ruudun oikeasta alalaidasta!

2 comments

Nimetön 20 päivää
Erittäin tärkeä aihe ja todella hyvä esitys! Kortit on helppo ottaa käyttöön :)

Nimetön 20 päivää
Kiitos esityksestä - kortit käyttöön

Lisää kommentti

Kortit olisi olleet hyvä apu jo yhdellä viime viikon tapaamisella. Otan käyttöön.

Lisää kommentti

Kiitos teille sujuvasta esittelystä ja monipuolisesta paneutumisestanne aiheeseen.

Lisää kommentti

Kiitos teille <3. Tärkeä aihe ja hyvä työ. Ainoa kehittämisidea, mikä itselleni tuli, ovat avoimet kysymykset; -ko, -kö -kysymyksiä paremmat th-työssä :-)

Lisää kommentti

Laitetaan materiaali jakoon terveydenhoitajille. Terkkujen kautta myös muille oppilashuollon toimijoille .

Lisää kommentti

Esityksen alku oli haasteellinen, usein näin tapahtuu, tekniikka pettää. Hienosti asian kuitenkin selvititte. Hyvä ja tärkeä aihe, mielenkiintoisesti esititte.

Lisää kommentti

